

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum anima coniuncta corpori possit intelligere substantias separatas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

phantasmatibus, siue vndecumque. Operatio enim potentia recipit distinctionem & speciem secundum obiectum quantum ad formalem rationem ipsius, non secundum id, quod est materiale in ipso. & ideo si per species intelligibiles conseruatas in intellectu, prius autem acceptas a phantasmatibus, anima separata intelligit non conuertendo se ad phantasmata, non erunt dissimiles specie operatio quæ ex speciebus acquisitis causatur, & per quam species acquiruntur.

Ad XIX. dicendum, quod intellectus possibilis non est natus recipere a phantasmatibus: nisi secundum quod phantasmata sunt actus per lumen intellectus agentis, quod est quædam participatio luminis substantiarum superiorum. & ideo non remouetur, quin a substantiis superioribus recipere possit.

Ad XX. dicendum, quod scientia in anima nata est causari a phantasmatibus secundum statum, quo est corpori vnita: secundum quem statum non potest causari a superioribus agentibus tantum: poterit autem hoc esse, cum anima fuerit a corpore separata.

Ad XXI. dicendum, quod ex hoc quod scientia substantiarum separatarum, non est proportionata animæ nostræ, non sequitur quod nullam intelligentiam ex eorum in luxu capere possit: sed solum quod non possit capere per se etiam & distinctam, ut dictum est.

ARTICVLVS XVI.

Utrum anima coniuncta corpori, possit intelligere substantias separatas.

s. par. 9. 88. art. 1.

SEXTODECIMO queritur, utrum anima coniuncta corpori possit intelligere substantias separatas. Et vbi quod sic. Nulla enim forma impeditur a fine suo per materiam, cui naturaliter vnita. Finis. n. animæ intellectuæ vbi esse intelligere substantias separatas, quæ sunt maxime intelligibiles. vniuersusque. n. rei finis est, ut perueniat ad perfectum in sua operatione. Non ergo anima humana impeditur ab intelligendo substantias separatas per hoc, quod vnita tali corpori, quod est propria eius materia.

Cap. 7. & 8. tom. 3.

¶ 2 Præ. Finis hominis est felicitas vltima autem felicitas secundum Philo. in 10. Ethic. consistit in operatione altissimæ potentia. scilicet intellectus: respectu nobilissimi obiecti, quod non videtur esse nisi substantia separata ergo vltimus finis hominis est intelligere substantias separatas. Inconueniens autem est, si homo totaliter deficiat a fine suo, sic. n. vanum esset. Cognoscere ergo potest homo substantias separatas: sed de ratione hominis est quod anima corpori sit vnita. ergo anima vnita corpori intelligere potest substantias separatas.

¶ 3 Præ. Omnis generatio peruenit ad aliquem terminum. nihil enim in infinitum mouetur. Est autem quædam intellectus generatio, secundum quod de potentia in actum reducitur, prout. scilicet fit actu sciens. hoc ergo non procedit in infinitum: sed peruenit quandoque ad aliquem terminum, ut. scilicet totaliter sit factus in actu, quod esse non potest, nisi omnia intelligibilia intelligant, inter quæ præcipue sunt substantia separata. ergo intellectus humanus ad hoc peruenire potest. quod intelligat substantias separatas.

¶ 4 Præ. Difficilius videtur facere separata ea, quæ non sunt separata, & intelligere ea, quam intelligere ea quæ secundum se sunt separata: sed intellectus noster etiam corpori vnitus facit separata ea quæ non sunt secundum se separata, dum abstractit species intelligibiles a rebus materialibus, per

F quæ res materiales intelligit. ergo intellectus poterit intelligere substantias separatas.

¶ 5 Præ. Excellentia sensibilia pro tanto sentiuntur, quia eorum punctum amissionis. Si autem esset aliquod organum sensus, non corrumpetur ab excellenti sensibilibus, quæ sensibile esset excellentius, tunc magis sentiret. Intellectus autem nullo modo corrumpitur intelligibilis: sed magis perficitur. ergo ratio magis intelligibilia magis intelligit. sed substantia separata quæ sunt secundum se actus intelligi vt pote immateriales, sunt magis intelligibiles nisi in potentia. ergo cum anima etiam vnita corpori intelligat substantias separatas, multo magis intelligere potest substantias separatas.

¶ 6 Præ. Anima intellectiua etiam vnita abstractit quidditatem a rebus habentibus quidditatem. & cum non sit in infinitum abstracta, quod perueniat abstractio ad aliquam quidditatem quæ non sit res habens quidditatem quidditatis tantum. Cum ergo substantia separata sit quiddam quidditatis existentis, videtur quod anima vnita corpori intelligere possit substantias separatas.

H ¶ 7 Præ. Innatum est nobis per effectum cognoscere. oportet autem aliquos effectus naturarum separatarum in rebus sensibilibus materialibus esse, cum omnia corpora angelos administrantur, vt patet per Aristoteli. potest igitur anima vnita corpori intelligere substantias separatas intelligere.

¶ 8 Præ. Anima vnita corpori immens mens enim intelligit se & amat se. in 9. de Trin. sed ipsa est de natura substantiarum separatarum intellectu. ergo immens test intelligere substantias separatas.

¶ 9 Præ. Nihil est frustra in rebus. Ergo videtur esse intelligibile, si a nullo intelligatur. ergo substantias separatas, cum intelligibiles, intellectus noster intelligere potest. ¶ 10 Præ. Sicut se habet visus ad visibilia actus ad intelligibilia: sed visus noster cognoscere omnia visibilia etiam inchoat quamuis ipse sit corruptibilis. ergo intellectus noster, etiam dato, quod essent corruptibiles, intelligere substantias separatas inchoat cum sint per se intelligibiles.

SED CONTRA, Nihil sine phantasmatibus anima, ut dicit Philosophus in 3. de anima phantasmatata non possunt intelligi substantias separatas. ergo anima vnita corpori non intelligere substantias separatas.

RESPON. Dicendum, quod hanc quæstionem promissit se determinaturum in 3. de anima inueniat determinata ab ipso in libris eius nos peruenit. vnde de sectoribus eius in diuersis modis procedendi ad huiusmodi solutionem. Quidam. n. putant, quod anima etiam corpori vnita potest peruenire ad substantias separatas, & hoc peruenit ad huiusmodi felicitatem humanam: sed in modo dicto est apud eos diuersitas. Quidam. n. putant quod anima nostra potest peruenire ad substantias separatas, non quod esse peruenimus ad intelligendum alia intelliguntur quibus instrumur in scientiis speculatiuis: sed per rationes & demonstrationes. sed per rationes & demonstrationes.

intellectus agentis nobiscum. Ponunt enim intellectum agentem esse quandam substantiam separatam, quæ naturaliter substantias separatas intelligit. vnde cum iste intellectus agens fuerit unitus nobis sic, ut per eum intelligamus, sicut nunc intelligimus per habitus scientiarum, sequetur quod intelligamus substantias separatas. Modum autem quo iste intellectus agens possit sic continuari nobis, ut per eum intelligamus, talem assignant. Manifestum est enim ex Philo. in 2. de anima, quod quoniam nos dicimus, aut esse, aut operari aliquid duobus, unum eorum est quasi forma, & aliud sicut materia: sicut dicimus sanari sanitate & corpore. unde sanitas comparatur ad corpus. sicut forma ad materiam. Manifestum est etiam nos intelligere per intellectum agentem, & per intelligibilia speculata. unum enim in cognitionem conclusionum per principia naturaliter nota, & per intellectum agentem. Necessè est igitur, quod intellectus agens comparatur ad intelligibilia speculata, sicut principale agens ad instrumentum: & sicut forma ad materiam, vel actus ad potentiam. Semper enim quod est perfectius duorum, est quasi actus alterius. qui quid autem recipit in se id, quod est quasi materia, recipit illud etiam quod est quasi forma: sicut corpus recipiens superficiem, recipit etiam colorem qui est forma quædam superficiem, & pupilla recipiens colorem recipit etiam lumen, quod est actus coloris eo enim est utilis actus. Sic igitur intellectus possibilis in quantum recipit intelligibilia speculata, intantum recipit de intellectu agente, quando igitur intellectus possibilis receperit omnia speculata, tunc totaliter recipiet in se intellectum agentem, & sic intellectus agens fiet quasi forma intellectus possibilis, & per consequens unum nobis, unde si cut nunc intelligimus per intellectum possibilem tunc intelligemus per intellectum agentem, non solum omnia naturalia: sed etiam substantias separatas, sed in hoc est quædam diversitas inter quosdam sectantium hanc opinionem. Quidam enim ponunt intellectum possibilem esse corruptibilem, dicunt quod nullo modo intellectus possibilis potest intelligere intellectum agentem, neque substantias separatas: nos autem in statu illius continuationis intellectus agentis nobiscum, intelligemus ipsum intellectum agentem, & alias substantias separatas per ipsum intellectum agentem, in quantum unietur nobis ut forma. Alii vero ponentes intellectum possibilem esse incorruptibilem, dicunt quod intellectus possibilis potest intelligere intellectum agentem & alias substantias separatas. hæc autem positio impossibilis est & uana & contra intentionem Arist. impossibilis quidem quia duo impossibilia ponit, scilicet quod intellectus agens sit quædam substantia separata a nobis secundum esse, & quod nos per intellectum agentem intelligimus, sicut per formam. Intantum enim aliquo operatur ut forma, in quantum illo adipsi scimus aliquid esse actum: sicut calidum calore calefacit, in quantum est calidum actum. Nihil enim agit nisi secundum quod est actum. Oportet ergo id quo aliquid agit, aut operatur formaliter, uniri ei secundum esse. vnde impossibile est quod duorum substantiarum separatarum secundum esse una formaliter operetur per aliam, & sic impossibile est quod si intellectus agens est quædam substantia separata a nobis secundum esse, quod ea formaliter intelligamus. Posset autem esse, ut ea intelligeremus actiue, sicut dicimus uideere ille illuminante. Vana est etiam prædicta pos-

itio, quia rationes ad ipsam inductæ non de necessitate concludunt. & hoc patet in duobus. Primo quidem, quia si intellectus agens est substantia separata ut ponunt, comparatio intellectus agentis ad intelligibilia speculata non erit sicut luminis ad colores: sed sicut solis illuminantis. unde intellectus possibilis per hoc, quod recipit intelligibilia speculata non coniungitur substantiæ eius: sed alicui effectui ipsius. sicut oculus per hoc quod recipit colores, non unitur substantiæ solis: sed luminis eius. Secundo, quia dato quod per hoc quod recipit intelligibilia speculata coniungatur intellectus possibilis ipsi substantiæ intellectus agentis aliquo modo, non tamen sequitur quod recipiendo omnia intelligibilia speculata, quæ abstrahuntur a phantasmatibus, & acquiruntur per principia demonstrationum perfecte coniungatur substantiæ intellectus agentis, nisi hoc esset probatum, quod omnia huiusmodi intelligibilia speculata adæquant virtutem & substantiam intellectus agentis, quod patet esse falsum: quia intellectus agens est altioris gradus in entibus si est substantia separata, quam omnia quæ sunt intelligibilia per ipsum in rebus naturalibus. Mirum est etiam quod ipsi met non intellexerunt defectum suæ rationis, quæuis enim ponerent quod per unum uel duo intelligibilia speculata unirentur nobiscum: non tamen sequitur secundum eos quod per hoc intelligamus omnia alia intelligibilia speculata. Manifestum est autem, quod multo plus excedunt substantiæ intelligibiles separatæ omnia prædicta, quæ dicuntur intelligibilia speculata, quam omnia simul accepta excedat unum uel duo uel quodlibet ex eis: igitur omnia ista sunt unius generis, & eodem modo intelligibilia, substantiæ autem separatæ sunt altioris generis, & altiori modo intelliguntur. unde etiam si continuetur intellectus agens nobiscum secundum quod est forma & agens istorum intelligibilium, non sequitur propter hoc quod continetur nobiscum, secundum quod intelligit substantias separatas. manifestum est etiam quod hæc positio est contra intentionem. Arist. qui dicit in 1. Ethic. quod felicitas est quoddam bonum ceterum, quod potest accidere omnibus non orbatis ad uirtutem. Intelligere autem omnia quæ dicuntur ab eis intelligibilia speculata, uel est impossibile alicui homini, uel adeo rarum, quod nulli unquam homini hoc accidit in statu huius uitæ: nisi Christo qui fuit Deus & homo. unde impossibile est quod hoc requiratur ad felicitatem humanam, ultima autem humana felicitas consistit in intelligendo nobilissima intelligibilia, ut dicit Philo. in 10. Ethic. Non igitur ad intelligendum substantias separatas, quæ sunt nobilissima intelligibilia, secundum quod in hoc consistit felicitas humana, requiritur quod aliquis intelligat intelligibilia speculata omnia. Alio etiam modo apparet, quod prædicta positio est contra intentionem Arist. Dicitur enim in 1. Ethic. quod felicitas consistit in operatione, quæ est secundum perfectam uirtutem. & ideo ut appareat in quo determinate consistit felicitas, necessè habuit determinare de omnibus uirtutibus ut ipsemet dicit in fine 1. Ethic. quartum quædam ponuntur ab ipso morales, ut fortitudo, temperantia & huiusmodi: quædam autem intellectuales, quæ sunt quinque secundum ipsum, sapientia, intellectus, scientia prudentia, & ars, inter quas præcipuam ponit sapientiam, in cuius operatione dicit consistere ultimam felicitatem, ut in Christo apparet. Sapientia autem est ipsa philosophia

Cap. 7. a meo. 4to tom. 5.

Cap. 7. & 8. 10. Eth. 5. tom. 5.

Cap. 7. a meo. 4to tom. 5.

In fine illius. tom. 5.

philosophia prima vt patet in 1. Metaphys. vnde
 relinquitur q̄ ultima felicitas humana, quæ potest
 haberi in hac vita secundum intentionem Arist.
 est cognitio de substantiis separatis, qualis potest
 haberi per principia philosophiæ, & non per modum
 continuationis quam aliqui somniauerunt, unde
 fuit alia opinio, q̄ anima humana per principia
 philosophiæ deueniret ad substantias separatas. Ad
 quod quidem ostendendum sic procedebat. Manifestum
 est enim, q̄ anima humana potest abstrahere a rebus
 materialibus quidditates earum, & intelligere eas: hoc
 contingit quoties intelligimus de aliqua re mate-
 riali quid est. Si igitur illa quidditas abstracta non
 est quidditas pura, sed etiam res habens quiddita-
 tem, iterum intellectus noster potest abstrahere illam,
 & cum non possit procedere in infinitum, deuenietur
 ad hoc q̄ intelligat aliquam simplicem quidditatem,
 & per eius considerationem intellectus noster
 intelliget substantias separatas, quæ nihil aliud
 sunt quam quedam simplices quidditates, sed hæc
 ratio omnino est insufficientis. Primo quidem, quia
 quidditates rerum materialium sunt alterius generis
 a quidditatibus separatis, & habent alium modum
 essendi. unde per hoc q̄ intellectus noster intelligit
 quidditates rerum materialium, non sequitur, q̄
 intelligat quidditates separatas. Item diuersæ
 quidditates intellectæ differunt specie, & idem est
 q̄ etiam qui intelligit quidditatem vnius rei materialis,
 non intelligit quidditatem alterius, non enim qui
 intelligit quid est lapis, intelligit quid est animal, unde
 dato q̄ quidditates separatae essent eiusdem rationis
 cum quidditatibus materialibus, non sequeretur q̄
 qui intelligit has quidditates rerum materialium,
 intelligeret substantias separatas, nisi forte secundum
 opinionem Plato, qui posuit substantias separatas
 esse species horum sensibilium, & ideo aliter
 dicendum est, q̄ anima intellectiua humana ex
 unione ad corpus habet aspectum inclinatum ad
 phantasmata, unde non informatur ad intelligendum
 aliquid nisi per species a phantasmatibus acceptas,
 & huic consonat dictum Dion. in cap. 1. cal. hierat.
 Dicit enim quod impossibile est nobis lucere diuinum
 radium, nisi varietate scrorum velaminum circumuelatum.
 In tantum igitur anima dum est unita corpori, potest
 ad cognitionem substantiarum separatarum ascendere,
 in quantum potest per species a phantasmatibus
 acceptas manuduci: hoc autem non est ut intelligatur
 de eis quid sint, cum illæ substantiæ excedant omnem
 proportionem horum intelligibilium: sed possumus
 hoc modo de substantiis separatis aliquo modo
 cognoscere, quin sint. sicut per effectus deficientes
 deuenimus in causas excellentes vt cognoscimus
 quia sunt causæ excellentes, scimus de eis, quia non
 sunt tales quales sunt earum effectus. & hoc est
 scire de eis magis quid non sunt q̄ quid sunt. &
 secundum hoc est aliquo modo uerum q̄ in quantum
 intelligimus quidditates quas abstrahimus a rebus
 materialibus, intellectus noster conuertendo se ad
 illas quidditates potest intelligere substantias
 separatas, ut intelligat eas esse imateriales, sicut
 ipsæ quidditates sunt a materia abstractæ. & sic
 per considerationem intellectus nostri deducimur in
 cognitionem substantiarum separatarum intelligibilium.
 nec enim est mirum si substantias separatas non
 possumus in hac vita cognoscere, intelligendo quid
 sunt, sed quid non sunt:

Cap. 108. 3.

Apud Arist. 16. Metaph. Cap. 6. 10. 3.

Cap. 1. part. ante medius illius.

quia etiam quidditatem, & naturam corporum
 celestium non aliter cognoscere possumus, nisi
 etiam Arist. noificat eam in 1. de celo & mundo
 scilicet ostendens, quod non sunt gratia, &
 leuia, neque generabilia, neque corruptibilia,
 contrarietatem habentia.
 AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ finis
 se extendit naturalis possibilitas anime humane
 est ut cognoscat substantias separatas, licet
 modum prædictum, & ab hoc non impeditur
 hoc quod corpori unitur, & similiter etiam
 cognitione substantiæ separatae unita est
 homini, ad quam per naturalia peruenire
 unde patet solutio ad secundum.
 AD TERTIUM dicendum, q̄ cum in
 sensibilibus continue reducat de potentia
 per hoc q̄ magis ac magis intelligit finem
 modi reductionis siue generationis etiam
 gendo superiorem intelligibile, quod est
 sentia, sed ad hoc non potest peruenire
 ralia, sed per gratiam tantum.
 AD QUARTUM dicendum, quod
 facere separata & intelligere, quæ
 separata sunt, si de eis agatur, sed
 est necessarium, quia maior potest esse
 in intelligendo tantum aliqua separata
 abstrahendo & in intelligendo alia.
 AD QUINTUM dicendum, q̄ sensus
 leniū sensibilium duplici defectu
 quidem quia non potest ipsum cognoscere
 hoc quod excedit proportionem
 quia post excellentia sensibilium non
 ra sensibilium, propter hoc quia
 num sensus licet igitur intellectus
 ganum quod potest corrupti ad
 cellentiam tamen aliquo modo
 excedere facultatem intellectus
 do, & tale intelligibile est
 excedit facultatem intellectus
 quod est unitus corpori, est
 cius a phantasmatibus abstractas,
 cius noster intelligeret substantias
 intelligeret minus alia: sed magis.
 AD SEXTUM dicendum, q̄ quidditates
 rebus materialibus non suffi-
 mus cognoscere de substantiis
 ut ostensum est.
 Et similiter dicendum ad septimum
 etus deficientes, ut supra dictum est,
 ut per eos cognoscatur de causa
 AD OCTAVUM dicendum, q̄
 noster intelligit seipsum non
 essentia sua, sed per species
 ptam, unde Philo. dicit in 3. de anima
 cius possibilis est intelligibilis
 ideo est, quia nihil est
 potentia: sed secundum quod
 9. Metaphys. unde cum
 potentia in esse intelligibili,
 gi nisi per formam suam
 est spēs a phantasmatibus
 bet alia res intelligitur per
 cōne in omnibus potentis
 cognoscitur per obiecta, &
 anima per suas potētias. Sic
 lectiua per suum intelligere
 tē a phantasmatibus accepta
 tiæ separata, ut per eam
 cā aliquo modo cognoscitur

H

I

K

AD NOVVM dicendum, quod ratio illa omnino inefficax est propter duo. Primo quidem, quia in intelligibilia non sunt propter intellectus intelligētes ipsa; sed magis intelligibilia sunt fines, & perfectiones intellectuum. unde non sequitur, quod si esset aliqua substantia intelligibilis non intellecta ab aliquo alio intellectu, quod propter hoc esset frustra. Nam frustra dicitur de eo quod est ad finem, ad quem non pertingit. Secundo, quia si substantia separata non intelligatur ab intellectu nostro secundum, quod est corpori unitus, intelliguntur tamen à substantiis separatis.

AD X. Dicendum, quod species quarum est visus receptivus, possunt esse similitudines quocumque corporum, sive corruptibilem, sive incorruptibilem: sed species aphantasmatis abstracta, quarum est receptivus intellectus possibilis, non sunt similitudines substantiarum separatarum, & ideo non est simile.

ARTICVLVS XVII.

Verum anima separata possit intelligere substantias separatas.

DECIMO SEPTIMO queritur, Vtrum anima separata intelligat substantias separatas, & vtrum non perfectioris enim substantia est perfectior operatio: sed anima unita corpori est perfectior, quam separata, ut videtur, quia qualibet pars perfectior est unita toti quam separata. Si igitur anima unita corpori non potest intelligere substantias separatas, videtur, quod nec a corpore separata.

¶ 1. Præterea. Anima nostra aut potest cognoscere substantias separatas per naturam, aut per gratiam tantum: si per naturam, cum naturale sit animæ, quod corpori unitur, non impediretur per unionem ad corpus quin substantias separatas cognosceret: si autem per gratiam, cum non omnes animæ separata habeant gratiam, sequitur quod ad minus non omnes animæ separata cognoscant substantias separatas.

¶ 2. Præterea. Anima unita est corpori, ut perficiatur in eo scientiis & virtutibus, maxima autem perfectio animæ consistit in cognitione substantiarum separatarum. Si igitur ex hoc solo, quod separatur cognosceret substantias separatas, frustra anima corpori unitur.

¶ 3. Præterea. Si anima separata cognoscit substantiam separata, oportet, quod cognoscat eam, vel per essentiam eius, vel per speciem ipsius: sed non per essentiam substantiæ separata, quia essentia substantiæ separata non est vnum cum anima separata. Similiter nec per speciem eius, quia a substantiis separatis cum sint simplices, non potest fieri abstractio speciei. ergo anima separata nullo modo cognoscit substantias separatas.

¶ 4. Præterea. Si anima separata cognoscit substantiam separata, aut cognoscit eam sensu, aut intellectu. Manifestum est autem quod non cognoscit eam sensu, quia substantia separata non sunt sensibiles. Similiter etiam nec per intellectum, quia intellectus non est singularium, substantiæ autem separatae sunt quedam substantiæ singulares. ergo anima separata nullo modo cognoscit substantiam separata.

¶ 5. Præterea. Intellectus possibilis animæ nostræ plus distat ab angelo, quam imaginatio nostra ab intellectu possibili, quia imaginatio, & intellectus possibilis radicantur in eadem substantia animæ;

sed imaginatio nullo modo potest intelligere intellectum possibilem. ergo intellectus possibilis noster nullo modo potest apprehendere substantiam separata.

¶ 7. Præterea. Sicut se habet voluntas ad bonum, ita intellectus ad verum: sed voluntas quarundam animarum separatarum, scilicet damnatarum non potest ordinari ad bonum. ergo & intellectus earum nullo modo potest ordinari ad verum, quod potissime intellectus consequitur in cognitione substantiæ separata. ergo non omnis anima separata potest cognoscere substantiam separata.

¶ 8. Præterea. Felicitas vltima secundum philosophos ponitur in intelligendo substantias separatas, ut dictum est. Si autem animæ damnatarum intelligunt substantias separatas quas non possunt hic intelligere, videtur quod damnati sunt propinquiores felicitati quam nos, quod est inconueniens.

¶ 9. Præterea. Vna intelligentia intelligit aliam per modum suæ substantiæ, ut dicitur in lib. de causis: sed anima separata non potest cognoscere suam substantiam, ut videtur, quia intellectus possibilis non cognoscit seipsum, nisi per speciem aphantasmatis abstractam, vel acceptam, ut dicitur in 3. de anima ergo anima separata non potest cognoscere separatas substantias.

¶ 10. Præterea. Duplex est modus cognoscendi, vnus modus secundum quem a posterioribus devenimus in priora, & sic quæ sunt magis nota simpliciter cognoscuntur a nobis per ea, quæ sunt minus nota simpliciter. Alio modo a prioribus in posteriora devenimus, & sic quæ sunt magis nota simpliciter prius cognoscuntur a nobis. In animabus autem separatis non potest esse primus modus cognoscendi. Ille enim modus competit nobis secundum, quod cognitionem a sensu accipimus. ergo anima separata intelligit modo secundo, scilicet deveniendo a prioribus in posteriora, & sic quæ sunt magis nota simpliciter sunt per prius ei nota: sed maxime notum est essentia diuina. Si igitur anima separata naturaliter cognoscit substantias separatas, videtur quod ex solis naturalibus potest videre essentiam diuinam, quæ est vita æterna, & hoc est contra Apostolum, qui dicit Roman 6. Gratia Dei vita æterna.

¶ 11. Præterea. Inferior substantia separata intelligit aliam, secundum quod impressio superioris est in inferiori: sed impressio substantiæ separatae est in anima separata multum deficienter a substantia separata. ergo non potest eam intelligere.

SED CONTRA, Simile simili cognoscitur: sed anima separata est substantia separata. ergo potest intelligere substantias separatas.

RESPON. Dicendum, quod secundum ea, quæ fides tenet, conuenienter videtur dicendum, quod animæ separatae cognoscant substantias separatas. Substantiæ enim separatae dicuntur angeli, & demones, in quorum societatem deputantur anime hominum separatae bonorum, vel malorum: non videtur autem probabile, quod anime damnatarum demones ignorent, quorum societati deputantur, & qui animabus terribiles esse dicuntur, multo autem minus probabile videtur, quod animæ bonorum ignorent angelos, quorum societate latentur. hoc autem, quod animæ separatae substantias separatas ubicumque cognoscant rationabiliter accidit. Manifestum est enim, quod anima humana corpori unita aspectum habet ex unione corporis ad inferiora directum, unde non perfici-

In præc. ar.

In propo. 8. to. 1. inter opera Ari.

Philo. lib. 3. de sia ex com. 18. & 39. tomo 2.